

בלשון הקודש, והיינו למרות שאינו מבין, ועל כן אינו מקיים ככה"ג ת"ת, ועל שאלה זו י"ל שלדעת השו"ע הרב (הל' ת"ת ב, יג) בתורה שבכתב אדם מקיים מצוות ת"ת אף אינו מבין, ועוד הקשה שמשכחת לה לשון הרע שאינו ביטול תורה, והיינו באופן שאומרים לו שאם לא ישמע לשוה"ר יפטר מעבודתו,

וראה בספר מנחת יהודה להגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל [גיטין מא, א] שדן האם ישראל שאוכל תרומה עובר ג"כ באיסור "משמרת", ושאל את החזו"א ואמר שאינו עובר, משום שאיסור זה כלול באיסור אכילת התרומה, ובספר שארית יעקב הנו' כתב הגר"י ויינר שהקשה לחזו"א אמאי כל אורג ותופר לא יתחייבו נמי משום בונה, וענה החזו"א כנ"ל שאין אפשרות לחייב על מעשה אחד משום שני איסורים, כשבאופן מובנה עוברים על שני האיסורים.

ושמעתי מגיסי הרה"ג שמואל צארום שליט"א שאביו הגאון רבי יהודה צארום שליט"א גאב"ד חניכי הישיבות הספרדים הקשה לפני הגר"ח קניבסקי והגרמ"ש ברמן זצ"ל שלכאור' לפ"ד החזו"א אדם שמתבטל יהיה עדיף לו לדבר לשוה"ר, שהלא את הביטול תורה הוא עובר בכל רגע, ואילו את הלשוה"ר אינו עובר עד שמסיים את הסיפור, וענה לו הגרמ"ש ברמן בחריפותו, שעד שמסיים את הסיפור עובר בינתיים בכיטול תורה, ודפח"ח.

ודברי החזו"א אינם סותרים לדברי הגר"א הידועים [שנות אליהו סוף ברכות בליקוט] שכל אדם נתבע על דין וחשבון, דין על מה שעשה, וחשבון על המצוה שיכל לעשות, כיוון שזה בעומק התביעה כלפי שמיא, אולם בחשבון הלאוים והעשים אינו כן.

והנה בחוה"מ פסח תשע"ו עליתי למעונו של הגרב"מ אזרחי זצ"ל, ונשאל אמאי לא נכתב סיפור יצי"מ במשנה ב"אלו דברים שאין להם שיעור", שהרי אמרו כל המרבה לספר הרי זה משובח, [ואין לומר שמכיון שהמצווה מוגבלת לליל הסדר, חשיב שיש לה שיעור, שהלא האף מצוות הראיון, לעלות לרגל, מוגבלת לג' רגלים, ועדיין היא כתובה במצוות שאין להם שיעור, כיוון שזמן לא נחשב כהגבלת המצווה, אלא שזהו זמן המצווה, ובזמן אחר אין טעם לעשות את המצווה] וענה בזה"ל "שהדין שכל המרבה לספר הרי זה משובח הא גופא השיעור", ולא זכיתי להבין כוונתו, [ושמעתי לבאר ששונה מצוות סיפור יציאת מצרים מת"ת, שבסיפור יציאת מצרים אין מצוה בכל מילה ומילה, אלא בסיפור בכללותו, וממילא כשמאריך בסיפור הוי הרחבת המצווה, משא"כ בת"ת שבכל מילה ומילה יש מצוה נוספת, אולם זה אינו דא"כ מדוע פאה גם נחשבת בדברים שאין להם שיעור, והלא בפאה אין מצוה בכל תוספת, וכמבוי בפירוש המשניות להרמב"ם אבות פ"ג מ"ט שהכל הולך לפי רוב המעשה, והיינו שעדיף לתת אלף פרוטות באלף נתינות ולא בנתינה אחת, ומבוי שאי"ז נחשב מצוה נוספת כשנותן יותר], ובחוה"מ פסח תשפ"א

³ ולפ"ז י"ל דבמה שנתפרסם בציבור בשם מרנן הגר"ג אדלשטיין זצ"ל והגר"ש כהן זצ"ל, שהשנה עקב נגיף הקורונה אפשר לקיים מצות סיפור יצי"מ ע"י מכתב, שהאב יכתוב קודם הפסח, והבן יקרא את הדברים בליל הסדר, ולענ"ד יש לדון בזה, שלכאור' אין מקום לומר שיקיימו מצות סיפור יצי"מ ע"י מכתב, שהרי האב מקיים את הסיפור כשכותב את המכתב, וא"כ לא מקיים את המצוה בליל הסדר, שהרי אין המצוה בבן אלא באב, והגע בעצמך אטו אם האב נמצא במקום מעבר לקו התאריך ואצלו ליל י"ד [לדעת החזו"א], יוכל לספר דרך הטלפון סיפור יצי"מ לבנו, ובפרט אי נימא דכתיבה כדיבור, וא"כ נחשב שסיפור קודם הזמן, אמנם שמעתי לדון דדמי לעדות בכתב בבי"ד, שרק שמתו שקוראים את העדות, אז נחשבת האמירה של האדם הכותב, אולם יש לחלק בזה, וידידי הרה"ג אברהם שמחה אדלשטיין שליט"א כתב לי, האב שכתב מכתב ובו סיפור יצי"מ והבן לא

עליתי שוב למעונו, ושאלתיו מה כוונתו, ואמר שהנה לא מצינו לשון של הרי זה משובח בשום הידור מצוה אחר, והטעם הוא שאדם שמניח תפילין מהודרות אינו מניח יותר תפילין, אלא רק תפילין שהם מהודרות, משא"כ בסיפור יציאת מצרים בהרחבה שזה יותר סיפור, וע"כ אינו שייך למצוות שאין להם שיעור, כיון שאי"ז שיעור בכמות אלא באיכות, אך העירני אחייני הרב יעקב בן נאים שליט"א מלשון הרמב"ם [פי"ג מהל' חמץ ומצה הי"ב] שכתב שיש מצוה להאריך ולהרבות בסיפור יצי"מ ומשמע שיש מצוה גם בהארכת זמן הסיפור וגם בהארכת תוכן הסיפור, ועכ"פ לכאור' היה מקום לתרץ את הקושיא מדוע לא נכתב סיפור יצי"מ בדברים שאין להם שיעור, שדבר זה כלול במצוות ת"ת, וכמו שבת"ת אין שיעור, אולם לדברי החזו"א לכאור' אי"א לומר כן, שהלא במצוות סיפור יצי"מ אין מקיימים מצוות ת"ת, אולם נראה דשפיר י"ל כן, שאף אם בפועל לא מקיימים מצוות ת"ת בסיפור יצי"מ, אפשר שתוכן ומהות המצווה דומה למצוות ת"ת, ואמנם לכאור' יש לדחות את דברינו, דמנ"ל שגדרי מצוות סיפור יצי"מ וגדרי מצוות ת"ת שונים, וע"ז י"ל שלכאור' תיקשי מדוע התנא לא כתב נמי צדקה שאין לה שיעור, [והיינו שאמנם יש לה שיעור מינימום, אבל אין לה שיעור מקסימום, כמבוי באהבת חסד ח"ב פי"ט סעיף ד', שאם עני נמצא לפניו, יכול להוציא אף יותר מחומש, למרות שבאושא התקינו שהמבזבז אל יבזבז יותר מחומש - כתובות נ, א- ואמנם אינו מחויב, מ"מ מותר לו לעשות כן ואף בפאה אינו מחויב לעשות את כל שדהו פאה, אלא שמותר לו לעשות כן ונחשב יותר מצוה, ובושנה מדברים אחרים כגון אפר סוטה, שיכול לעשות בשיעור גדול יותר, אבל אין בכך מצוה, כמבוי בירושלמי פאה פ"א ה"א], וע"כ שכיוון שדמי לפאה שעניינה מתנות עניים, לא כתבו צדקה, וא"כ ה"ה בת"ת וסיפור יצי"מ.

והנה מטו בי מדרשא משמי' דהגרמ"ד הלוי סולובייציק זצ"ל שהקשה מדוע לא נכתב "והגדת לבנך" במתני' בקידושין [כט, א] במצוות הבן על האב, שהרי אין לך מצות הבן על האב גדולה מזה לכאור', ותי' הגרמ"ד שאי"ז מצוות הבן, אלא דין באב לקיים בבן, והבן הוא "אובייקט" בלבד בקיום מצות סיפור יצי"מ, ולפ"ז נפק"מ באב שהוא בן חו"ל, והבן הוא בן אר"י, שהאב מחויב בסיפור יצי"מ³ אולם היה מקום לתרץ את קושיית הגרמ"ד ש"והגדת לבנך" כלול במצוות ת"ת, שהאב מצווה ללמד את בנו תורה, וממילא מצווה ג"כ לספר לבנו סיפור יצי"מ, שאמנם נאמרה בזה מצוה מיוחדת, אולם בסופו של דבר אפשר שזה חלק מידיעת התורה הכללית, אולם לדברי החזון איש לכאור' אין מקיימים מצוות ת"ת במה שמספר יצי"מ.

לתגובות והערות

zx0527103930@gmail.com

קרא את המכתב פשיטא שלא קיים. וקיום מצות האב היא בשעה שהבן שומע מהאב את הסיפור, וצריך שבשעה שהבן שומע את הסיפור יהיה האב מחויב במצוה, ולכן אם אצל האב עדיין לא פסח לא קיים אבל אם בשעה שהבן שומע, אצל האב פסח קיים. [וצ"ע דא"כ יכול האב לכתוב פעם אחת וכל שנה יקראו בניו את המכתב ויקיים המצוה [ואולי גם אחר מותו] וצ"ע]. וכן לא שמעתי שאמרו שיש חיוב לעשות כן רק שיש צורה לרוצים לקיים המצוה.

⁴ אולם יש להעיר דלפ"ז מבוי שהמצוות שנכתבו במשנה זו הם מתחילות בבן ועוברות לאב, וא"כ תיקשי היאך מלים תינוק שהוא בפניגור מוחלט עם פגיעה מוחית בשבת, הא כיוון שלעולם לא עתיד להתחייב, א"כ אין האב מחויב למולו ובוודאי שאינו דוחה שבת.